

TIBBIYOTDA LATINIZMLAR VA ULARNING ZAMONAVIY QO‘LLANILISHI

*Navoiy davlat universiteti Tibbiyot
fakulteti 1-bosqich talabasi*

Jahonov Muhammadali Mirali o‘g‘li

Ilmiy rahbar: Turdiyev Shuhrat Berdiyevich

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada tibbiyot sohasida lotin tilining o‘rni, tibbiy terminologiyada lotinizmlarning shakllanish jarayoni hamda ularning zamonaviy tibbiyot amaliyotida qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Lotin tili tarixan ilm-fan va tibbiyotning asosiy terminologik manbai bo‘lib xizmat qilgan. Maqolada anatomik, klinik va farmatsevtik terminlarda uchraydigan lotinizmlar misollar asosida yoritilib, ularning xalqaro tibbiy muloqotdagi ahamiyati ko‘rsatib beriladi. Shuningdek, zamonaviy tibbiyotda lotin terminlarining standartlashuvi, ularning ta‘lim va amaliyotdagi o‘rni muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: lotinizmlar, tibbiy terminologiya, lotin tili, anatomik terminlar, klinik terminlar

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье рассматривается роль латинского языка в медицине, процесс формирования латинизмов в медицинской терминологии и их использование в современной медицинской практике. Латинский язык исторически служил основным источником научных и медицинских терминов. В статье на примерах анатомических, клинических и фармацевтических терминов раскрывается значение латинизмов, а также подчеркивается их роль в международной медицинской коммуникации. Особое внимание уделяется стандартизации латинских терминов в современном медицинском образовании и практике.

Ключевые слова: латинизмы, медицинская терминология, латинский язык, анатомические термины, клинические термины

ABSTRACT

This scientific article analyzes the role of the Latin language in medicine, the formation of Latinisms in medical terminology, and their application in modern medical practice. Historically, Latin has served as the primary source of scientific and medical terminology. The article highlights the importance of Latinisms in anatomical, clinical, and pharmaceutical terms, emphasizing their role in international medical communication. Special attention is given to the standardization of Latin medical terms and their significance in modern medical education and practice.

Keywords: Latinisms, medical terminology, Latin language, anatomical terms, clinical terms

KIRISH

Tibbiyot insoniyat tarixidagi eng qadimiy va muhim fan sohalaridan biridir. Ushbu sohaning rivojlanishida til omili, xususan, lotin tilining oʻrni beqiyosdir. Lotin tili asrlar davomida tibbiy bilimlarni tizimlashtirish, avlodlardan avlodga yetkazish hamda xalqaro ilmiy muloqotni taʼminlashda asosiy vosita boʻlib kelgan.

Bugungi kunda ham zamonaviy tibbiyot terminologiyasining katta qismi lotinizmlardan iborat. Anatomik tuzilmalar, kasallik nomlari, tashxislar, farmatsevtik preparatlar va retseptlar lotin tilida ifodalanadi. Shu sababli lotinizmlarni oʻrganish tibbiyot xodimlari va talabalar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

LOTIN TILINING TIBBIYOTDAGI TARIXIY OʻRNI

Lotin tilining shakllanishi va ilm-fandagi mavqei

Lotin tili qadimgi Rim davrida paydo boʻlib, keyinchalik Yevropada ilm-fan va taʼlim tili sifatida keng qoʻllanilgan. Oʻrta asrlarda tibbiyot asarlari asosan lotin tilida yozilgan boʻlib, bu til universallik xususiyatiga ega edi.

Qadimgi tabobat va lotin terminologiyasi

Gippokrat, Galen kabi buyuk tabiblarning asarlari keyinchalik lotin tiliga tarjima qilinib, Yevropa tibbiyotining rivojiga kuchli taʼsir koʻrsatgan. Natijada yunoncha terminlarning koʻpi lotinlashgan shaklda tibbiyotga kirib kelgan.

Tibbiy terminologiyada lotinizmlar

Lotinizmlar tushunchasi

Lotinizmlar — bu lotin tilidan olingan yoki lotin tili asosida shakllangan terminlardir. Tibbiyotda bunday terminlar aniq, qisqa va xalqaro tushunarli boʻlishi bilan ajralib turadi.

Anatomik terminlarda lotinizmlar

Anatomiya barcha aʼzolar va tuzilmalar lotincha nomlanadi: cor (yurak), pulmo (oʻpka), hepar (jigar). Bu terminlar dunyoning barcha tibbiyot oliygohlarida yagona standart sifatida qabul qilingan.

Klinik terminlarda lotinizmlar

Kasalliklar va patologik holatlar nomlarida ham lotincha atamalar keng qoʻllanadi: inflamatio (yalligʻlanish), fractura (sinish), tumor (oʻsma).

FARMATSEVTIKADA LOTIN TILI

Retseptlar va lotin tili

Farmatsevtikada retseptlar anʼanaviy ravishda lotin tilida yoziladi. Bu dorilarni xalqaro darajada toʻgʻri tushunish va qoʻllash imkonini beradi.

Dori nomlarining lotincha asoslari

Ko‘plab dori vositalari nomlari lotincha ildizlarga ega: Analginum, Aspirinum, Vitaminum.

ZAMONAVIY TIBBIYOTDA LOTINIZMLARNING AHAMIYATI

Xalqaro tibbiy muloqot

Lotinizmlar turli davlatlarda faoliyat yuritayotgan shifokorlar uchun umumiy til vazifasini bajaradi.

Tibbiy ta’limda lotin tili

Tibbiyot oliygohlarida lotin tili fan sifatida o‘qitilib, terminologik savodxonlikni shakllantiradi.

Zamonaviy tibbiyotda terminlarning yagona standart asosida qo‘llanilishi muhim hisoblanadi. Xalqaro anatomik nomenklatura (Terminologia Anatomica) bunga yorqin misoldir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, lotin tili va lotinizmlar tibbiyot fanining ajralmas qismi hisoblanadi. Ular terminologik aniqlikni ta’minlaydi, xalqaro ilmiy muloqotni yengillashtiradi va tibbiy ta’lim sifatini oshiradi. Zamonaviy tibbiyot rivojlanayotgan bir davrda ham lotin terminlari o‘z ahamiyatini yo‘qotmay, aksincha, global tibbiyotning poydevori bo‘lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gippokrat. Asarlar to‘plami. – Qadimgi yunon tabobati manbalari.
2. Galen. De usu partium corporis humani. – Rim davri tibbiy qarashlari.
3. Terminologia Anatomica. International Anatomical Terminology. – Federative International Programme for Anatomical Terminology.
4. O‘zbekiston tibbiyot terminologiyasi lug‘ati. – Toshkent.
5. Dorland’s Illustrated Medical Dictionary. – Philadelphia: Elsevier.
6. Wulff H.R. The Language of Medicine. – Oxford University Press.
7. Lyons A.S., Petrucelli R.J. Medicine: An Illustrated History. – New York: Harry N. Abrams.